

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА 2 и 3: Бранислав Нушић: *Сумњиво лице* (одломак)

- Кликком на следећи линк сазнај више о животу и делу великог српског писца Бранислава Нушића.

<https://www.biografija.org/knjizevnost/branislav-nusic/>

- Прочитај одломак из његове комедије *Сумњиво лице*.

Branislav Nušić: *Sumnjivo lice*-odlomak

XVII

KAPETAN, PREĐAŠNJI

KAPETAN (*ulazi obazrivo, trgne se kad se sretne sa Đokinim pogledom, pa kad vidi da nema nikakve opasnosti, upadne i ustremi se pravo na Đoku, zastane spazivši ga i posmatra ga*): Je l' to taj? A? To si ti, je li, golube moj? Dakle, ti si? A izabrao si ovuda, kroz moj srez, a? E, moj sinko, mali si ti da meni promakneš! Drugačiji pa sa mnom nisu izlazili nakraj, te ti ćeš! Jesi li počeo, gospodin-Viće?

VIĆA: Jesam!

KAPETAN: Je l' kazao ime, prezime, godine?

VIĆA: Jeste!

KAPETAN (*spazivši Miladina i Spasu*): A šta će ovi ovde?

MILADIN I SPASA (*jednovremeno*): Građani, gospodine!

KAPETAN: More, znam ja da su oni građani, nego šta će ovde?

VIĆA: Pa mora, prisutnici.

ŽIKA: Sami ste vi naredili.

KAPETAN (*seti se*): A jest, bome! A jesi l' ti, gospodine Viće, kazao ovim građanima da drže jezik za zube?

VIĆA: Rekao sam im!

KAPETAN (*građanima*): Obesiću vas za jezik, razumete li, ako čujem da ovu državnu tajnu krčmite u čaršiji! (*opet gleda Đoku*) Dakle ti si to, golube moj, a?(*Vići*) Priznaje li?

VIĆA: Priznaje!

ĐOKA: Ne priznajem ja ništa!

KAPETAN: Ćut'! Reč da nisi kazao. Gle ti njega! Priznaješ, nego šta! A ako ne priznaješ, ti ćeš priznati, jer ja sam već telegrafisao ministru da si priznao. Ne možeš ti valjda sad menjati navode vlasti. (*vadi iz džepa depešu i daje je Vići*) Pročitaj mu, gospodine Viće, kako sam telegrafirao

gospodinu ministru da bi se mogao u svojim iskazima držati toga! (*Doki*) A ti slušaj, pa tako od reči do reči da mi kažeš na saslušanju!

VIĆA (*čita*): "Gospodinu Ministru unutrašnjih dela. Beograd. Uloživši nečuvен trud i požrtvovanje, uspeo sam uhvatiti lice o kome govori vaš telegram pov. Broj 4742. Prilikom hvatanja izložio sam lično život opasnosti, jer je zlikovac nasrnuo na mene i, tek posle borbe, uspeo sam svladati ga..." (*buni se*) Ama, gospodine kapetane...

KAPETAN: Pa šta je, brate, ko je bio centar? 'Ajd', koje bio centar?

VIĆA: Znam, al' niste ni bili na licu mesta.

KAPETAN: To nema nikakve veze sa krivicom, bio ja na licu mesta ili ne bio. Glavno je, vlast je bila na licu mesta.

ĐOKA: Al' ja se nisam branio.

KAPETAN: A ti što nisi, brajko! Ko ti je kriv, što se nisi branio! Čitaj, čitaj samo dalje!...

VIĆA (*čita*): "Iz priznanja okrivljenog izlazi da je on nihilista, u vezi sa najvećim inozemskim revolucionarima..."

ĐOKA: Ja nisam zlikovac, ja nisam ni zašta kriv, ja protestujem!...

KAPETAN: Čut', kad ti kažem! Gle ti njega, on misli zvao ga neko ovde da govori!

VIĆA (*čita*) "... pa da mu je namera bila kako dinastiju, tako i celu državu baciti u vazduh. Iz spisa nađenih pri njemu vide se jasno te njegove namere... Molim za dalja uputstva."

KAPETAN (*Đoki*): Eto, jesi čuo? Pa sad ne možeš ti drukče govoriti no što sam ja već javio ministru! (*Milisavu*) Jesi l' ta zapisao, gospodin-Milisave, da je priznao sve?

VIĆA: Nisam ga još sve pitao.

KAPETAN: Jesi l' ga pitao šta je po zanimanju?

VIĆA: Apotekarski pomoćnik.

KAPETAN (*razočaran*): Šta? Apotekarski pomoćnik?

VIĆA: Pa tako on kaže.

KAPETAN: Pa dabome da on tako kaže. On može reći i da je pevac u Crkvi svetoga Marka - al' smo zato mi tu da cenimo njegov iskaz... Apotekarski pomoćnik. Otkud apotekarski pomoćnik može biti revolucionar?! Piši ta njemu, gospodine Milisave, mašinski šloser, ili bivši oficir, ili, ako hoćeš, bivši ruski oficir, ili, ako hoćeš, bivši španski mornar. (*Doki*) To si ti, brajko, pogrešio: nego priznaj ljudski i pošteno da si bar mašinski šloser, ako nećeš da priznaš da si bivši ruski oficir ili španski mornar?

ĐOKA: Ja sam apotekarski pomoćnik.

ŽIKA: Pa što, gospodine kapetane, može i to.

KAPETAN: Pa ono, jes' što kažeš, gospodin-Žiko, ti apotekari mešaju otrove, špirituse, bengalske vatre i druge opasne stvari. Al', brate, ne liči mi nekako: apotekarski pomoćnik pa revolucionar. Baš mi nekako ne liči! (*Đoki*) Pa dobro, 'ajde neka si apotekarski pomoćnik, al' ti priznaješ da si nosio antidinastičke spise?

ĐOKA: Ne priznajem!

KAPETAN: Kako ne priznaješ? A šta je ovo? (*Vići*) Gde su hartije nađene kod njega?

VIĆA (*daje mu*) Evo!

KAPETAN: A šta je ovo, a?

ĐOKA: To su moje hartije, uzeli su mi ih iz džepa.

KAPETAN: Tvoje hartije, dabome da su tvoje hartije! Al' to je ono! Ovo te kolje, moj brajko, bolje ti je priznaj sve pošteno.

ĐOKA: Ja ne znam šta da priznam.

KAPETAN: Ako ne znaš, ja ću te već naučiti šta ćeš priznati. (*Vići*) Jesi l' pregledao ove hartije, gospodine Vićo?

VIĆA: Nisam, gospodine kapetane.

KAPETAN: E, 'ajde, to prvo da svršimo. (*dreši paketić koji je vezan kanapom*)

ĐOKA: Ja to ne dozvoljavam, to su moje sasvim privatne stvari.

KAPETAN: Gle, gle, privatne stvari. A što hoćeš da baciš državu u vazduh, je l' i to tvoja privatna stvar? Sve ovo mora da se pročita.

ĐOKA: Ali, molim vas...

KAPETAN (*ne slušajući ga*): Piši ti, gospodine Milisave. (*Diktira*) "Zatim se prešlo na čitanje spisa i hartija nađenih kod optuženoga u..." (*Vići*) Gde je držao ovo?

VIĆA: U unutrašnjem džepu od kaputa.

KAPETAN (*nastavlja diktiranje*): "... nađenih kod optuženoga u naročitom unutrašnjem džepu od kaputa." Jesi l' zapisao? Deder, gospodine Vićo, po redu. (*daje mu hartije*)

ĐOKA: Ali ja vas lepo molim, gospodine kapetane!

KAPETAN: Nemaš ti mene, brajko, šta da moliš; ni ti mene, ni ja tebe. Zar tebi nije jasno to da si ti u rukama vlasti, a kad je neko u rukama vlasti, on ima da ćuti. Razumeš? Čitaj, gospodine Vićo!

VIĆA (*otvorio je prvi listić hartije*): Ovo je neki račun, šta li?

KAPETAN: Čitaj ti samo!

DOKA: Ali, zaboga!...

KAPETAN (*Doki*): Pst! (*Vići*) Čitaj!

VIĆA (*čita*): "Veš dat baba-Sari na pranje."

DOKA: Eto, vidite!

KAPETAN (*Vići*): Ama, čitaj kad ti kažem! Ko zna šta se tu krije, jer ti revolucionari imaju tako neke šifre, pa jedno pišu a ono mu drugo znači. Gospodin-Žiko, molim te obrati i ti pažnju.

VIĆA (*čita*): "Dvanaest marama za nos".

KAPETAN: Hm! Hm! "Dvanaest marama za nos." Kobajagi! (*Doki*) 'Ajde, reci ti nama pošteno, šta si time hteo reći?

DOKA: To što piše.

KAPETAN: Čitaj, gospodin-Viće, dalje!

VIĆA: "Šest košulja, tri peškira, četiri para gaća."

KAPETAN: Hm! Hm! "Šest košulja, tri peškira, četiri para gaća." Zar mu to ne dođe gospodin-Žiko, kao neki raspored vojnih jedinica? A?

VIĆA: "Dve jeterke."

KAPETAN: Dve jeterke, a! I to mi kao nešto sumnjivo dođe. Dve jeterke. (*Doki*) Deder ti, mladiću, reci iskreno, šta si mislio pod tim "dve jeterke"?

DOKA: To što piše!

KAPETAN: Slušaj, mladiću, da ti dam jedan sasvim roditeljski savet. Tebi, vidiš, za ovu tvoju krivicu ne gine kuršum u čelo, pa priznavao ti ili ne priznavao. E, pa onda, što ne bi lepo sve priznao, jer kad bi priznao, ti bi imao jednu olakšavnu okolnost za sebe. Ne kažem da bi ti ta olakšavna okolnost pomogla da te ne vežu za kolac, al' opet, odužuješ se nekako svojoj savesti. I kad te vežu za kolac, ti možeš mirne duše sam sebi reći: "Ginem, al' imam jednu olakšavnu okolnost!" Veruj mi i poslušaj me, ja ti ovo govorim kao roditelj, radi tvoje budućnosti, jer ti si još mlad čovek, pa treba da misliš na svoju budućnost.

DOKA: Ama, šta vi govorite, gospodine? Kakav kolac, kakav kuršum, nisam ja ništa kriv!

KAPETAN: Dobro, sinko, ja sam pokušao lepim da te privolim, no kad ne pristaješ, kajaćeš se, al' će dockan biti. (*Vići*) Čitaj dalje!

VIĆA: Nema više na ovoj hartiji. Sad ima ovaj notes.

KAPETAN: Ima li šta u njemu?

VIĆA (*zagleda u notes*): Prva strana prazna, samo jedan datum napisan. Na drugoj strani neka pesma.

KAPETAN: Aha, pesma! Oružje, krv, revolucija, sloboda... To, to, čitaj, boga ti, Vićo!

ĐOKA: Ja bih vas molio!

KAPETAN: Je l' hoćeš da priznaš?

ĐOKA: Ama, nemam šta da priznam.

KAPETAN: Čitaj!

VIĆA (*čita*): "Svaki, dušo moja, snosi ljubav razno, Al' men' je bez tebe uvek srce prazno!"

KAPETAN: Cvrc! Pa to, bre, nešto kao iz lire! (*Đoki*) Imaš li ti, brate, što opasnije? Ovo nije ništa! (*Vići*) Ima li još?

VIĆA: Ima? (*čita*) "Ja te volim, dušo, Žarom srca svoga, Ti si meni zvezda Srca mlađanoga!"

KAPETAN: Svirajte mi, tamburaši, jedan, dva! Je l' tako, gospodin-Žiko?

ŽIKA: Pa liči pomalo.

KAPETAN (*Đoki*): Sram te bilo, i ti si mi revolucionar! Dvanaest marama za nos, peškiri, gaće. Kamo ti puške, bombe, a ne "četiri para gaća". Pa onda, mesto da si napisao kakvu ljudsku proklamaciju da je policiji čisto mило da ti metne bukagije na noge, a ti "Dušo moja, žića mlađanoga, jedan, dva!"... Ima ti još što, gospodine Vićo?

VIĆA: Ima na ovoj strani neki zapis.

KAPETAN: Čitaj!

VIĆA (*čita*): Protivu zatvora.

KAPETAN: Kako reče?

VIĆA: "Protivu zatvora."

KAPETAN: Aha, aha, tu može još da bude nešto. Naslov je sasvim politički: "Protivu zatvora". Jer ti novi ljudi su zato da se ukine vojska, da se ukine činovništvo, da se ukinu zatvori. Što se tiče vojske, ne razumem se u vojničkim stvarima, ali što se tiče činovništva, kako može da se ukine, pitam ja vas? Ti si zato da se ukine, al' ja, brate, nisam, jer imam trideset i dve godine ukazne službe. Počekaј još osam godina, da napunim godine za punu penziju, pa ukidaj posle. A hoćeš da se ukinu zatvori? Pa dobro, pitam ja tebe (*Đoki*): gde bih ja tebe od jutros uhapsio da su ukinuti zatvori? 'Ajđ', reci mi, gde bih te držao u apsi? (*Vići*) Deder da ga čujemo, šta kaže protivu zatvora?

VIĆA (*čita*): "U jednu čašu vruće vode metni jednu kašiku gorke soli, rastvori to, ispij i šetaј malo zatim."

KAPETAN (*razočaran*): Pa ovo je ono... zbog stomaka...

VIĆA (*čita*): "Naj podesnije je sredstvo ricinus, koji se može uzeti u pivu, mleku ili..."

KAPETAN: Jest, to je za ono. To ti, gospodin-Žiko, da prepíšeš. Ti patiш od tih stvari. (*Vići*) Pa je l' to sve?

VIĆA (*razgledao je notes*): Nema ovde u notesu niшта više.

ЗАДАТАК

- **Одговори на питања или заокружи тачне одговоре:**

1. Одломак из дела *Сумњиво лице* припада:

- трагедији,
- драми у ужем смислу,
- комедији

(Заокружи тачан одговор.)

2. Ко су према твом мишљењу главни, а ко споредни ликови у одломку?

3. Из прочитаног одломка закључио/ла си да је Ђока (заокружи).

- шпијун,
- апотекар,
- криминалац.

4. Који део одломка је код тебе изазвао највише смеха и зашто?

5. Напиши особине које си уочио код капетана?

ДОДАТНО ПИТАЊЕ:

6. Наведи шта је све занимљиво капетан пронашао код Ђоке?
